

સ્નાતક શિક્ષક પ્રશિક્ષકો દ્વારા M-Learningનો વિનિયોગ

અમીત બી. સુરતી

પીએચ.ડી. સ્કૉલર

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ

સારાંશ

પ્રવર્તમાન સમયમાં ટેકનોલોજીનાં વિકાસના કારણે શિક્ષણકાર્ય અસરકારક બન્યું છે. જેમાં અધ્યેતાઓના અધ્યયનને સમૃદ્ધ બનાવવામાં અનેક ટેકનોલોજી આધારિત સાધનોનો ફાળો રહ્યો છે. બી.એડ.નાં તાલીમાર્થીઓ શિક્ષણમાં મોબાઇલનો વિનિયોગ કઈ રીતે કરે છે તે જાણવાના હેતુસર 'સ્નાતક શિક્ષક પ્રશિક્ષકો દ્વારા M-Learningનો વિનિયોગ' શીર્ષક હેઠળ પ્રસ્તુત સંશોધન હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું. M-Learningનો શિક્ષણમાં વિનિયોગ, મોબાઇલ સંબંધિત સેવાઓનો ઉપયોગ, M-Learning દરમિયાન અનુભવાતી સમસ્યાઓનો અભ્યાસ હેતુ અંતર્ગત સંશોધન હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું. પ્રસ્તુત સંશોધન વ્યાવહારિક હોવાથી સર્વેક્ષણ પદ્ધતિ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલ હતું. સુરત શહેરની તમામ બી.એડ. કોલેજના તાલીમાર્થીઓ વ્યાપવિશ્વ બન્યા હતા જેમાંથી શ્રી મહાવીર વિદ્યામંદિર ટ્રસ્ટ બી.એડ. કોલેજનાં સેમેસ્ટર- 1નાં તાલીમાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રશ્નાવલિ દ્વારા પ્રાપ્ત માહિતીના પૃથક્કરણ માટે ટકાવારીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રસ્તુત સંશોધન પરથી પ્રાપ્ત તારણો અધ્યયન નીરસ લાગવું, શિક્ષણ કાર્ય ઝડપી બનવું, સ્વ-અધ્યયન માટે મોબાઇલ ઉપયોગી, નેટવર્ક સંબંધિત, ઈન્ટરનેટ ખર્ચ વધુ જોવા મળ્યો હતો. તાલીમાર્થીઓ Google meet, Whatsapp, Blog, જેવી શૈક્ષણિક સુવિધાઓનો ઉપયોગ કરતાં જોવા મળ્યા હતા.

ચાવીરૂપ શબ્દો: સ્નાતક, શિક્ષક-પ્રશિક્ષકો, M-Learning

૧. પ્રસ્તાવના

21મી સદી વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીની સદી ગણવામાં આવે છે. ટેકનોલોજીના કારણે જ્ઞાનનો પ્રચાર પ્રસાર વધુ ઝડપી બની ગયો છે. આ સાથે જ શિક્ષણમાં પણ અનેક આમૂલ પરિવર્તનો આવ્યા છે. તેમાં ટેકનોલોજીએ ખૂબ જ મહત્વની ભૂમિકા ભજવી છે. જેમ કે કમ્પ્યુટર, ટેલિવિઝન, રેડિયો, ટેલિફોન અને મોબાઇલ જેવા ઉપકરણો હાલના સમયમાં શિક્ષણ મેળવવા માટે પ્રચલિત ઉપકરણો બન્યા છે પરંતુ હાલની પરિસ્થિતિમાં શિક્ષણ મેળવવા માટે મોબાઇલનો વધુ ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. આ અનુસંધાને સ્નાતક શિક્ષક પ્રશિક્ષકો દ્વારા M-Learningનો વિનિયોગ કેવો છે તે જાણવાના હેતુથી આ વિષય પસંદ કર્યો.

૨. અભ્યાસના હેતુઓ

૧. બી.એડ. કોલેજના તાલીમાર્થીઓના શિક્ષણમાં M-Learningનો વિનિયોગ જાણવો.
૨. અધ્યયન દરમિયાન મોબાઇલ સંબંધિત સેવાઓનો ઉપયોગ જાણવો.
૩. M-Learning દરમિયાન તેમને અનુભવાતી સમસ્યાઓનો અભ્યાસ કરવો.

૩. અભ્યાસના પ્રશ્નો

૧. બી.એડ્. કોલેજના તાલીમાર્થીઓ M- Learning નો કઈ રીતે ઉપયોગ કરે છે ?
૨. બી.એડ્. કોલેજના તાલીમાર્થીઓ અધ્યયન દરમિયાન મોબાઈલની કઈ કઈ સેવાઓનો ઉપયોગ કરે છે?
૩. બી.એડ્. કોલેજના તાલીમાર્થીઓ શિક્ષણમાં M- Learning ના ઉપયોગથી કઈ કઈ સમસ્યાઓ અનુભવે છે?

૪. અભ્યાસનું મહત્વ

૧. પ્રસ્તુત અભ્યાસથી M-Learning શિક્ષણમાં કેટલું ઉપયોગ છે તે વિશે માહિતગાર બનશે.
૨. મોબાઈલ દ્વારા મળતી સેવાઓનો શિક્ષણમાં કઈ રીતે ઉપયોગ કરવો તેનાથી માહિતગાર બને.
૩. M- Learningથી અનુભવાતી સમસ્યાઓ જાણી તેને નિવારવાના પ્રયાસો હાથ ધરી શકાશે.

૫. અભ્યાસનું સીમાંકન

૧. પ્રસ્તુત અભ્યાસ શ્રી મહાવીર વિદ્યામંદિર ટ્રસ્ટ બી.એડ્. કોલેજ પૂરતું મર્યાદિત હતું.
૨. પ્રસ્તુત અભ્યાસ વર્ષ 2020-21માં સેમેસ્ટર 1 માં અભ્યાસ કરતાં તાલીમાર્થીઓ પૂરતું જ મર્યાદિત હતું.

૬. વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો

સુરત શહેરની વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન બી.એડ્. કોલેજમાં તાલીમ પ્રાપ્ત કરતાં તાલીમાર્થીઓ પ્રસ્તુત અભ્યાસનું વ્યાપવિશ્વ બન્યું હતું. જેમાંથી સહેતુક શ્રી મહાવીર વિદ્યામંદિર ટ્રસ્ટ બી.એડ્. કોલેજ પાડિસરામાં સેમેસ્ટર-1માં અભ્યાસ કરતાં તમામ તાલીમાર્થીઓને નમૂના તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા.

૭. અભ્યાસ માટેનું ઉપકરણ

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શિક્ષક પ્રશિક્ષણમાં M-Learningનો ઉપયોગ અંતર્ગત બંધ જવાબી પ્રશ્નાવલિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

૮. માહિતી એકત્રીકરણની રીત

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં માહિતી એકત્રીકરણ Google Form દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

૯. માહિતી વિશ્લેષણની રીત

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રાપ્ત માહિતીનું વિશ્લેષણ કરવા માટે ટકાવારીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૦. અભ્યાસનાં તારણો

૧. મોટાભાગના તાલીમાર્થીઓને ઓનલાઈન શિક્ષણ દરમિયાન યોગ્ય સમજણ મળતી ન હોવાથી તેમને મોબાઈલ દ્વારા અધ્યયન કરવાનું ગમતું નથી.
૨. મોબાઈલ દ્વારા તેમનું શિક્ષણકાર્ય ઝડપી બન્યું છે.
૩. મોટેભાગના તાલીમાર્થીઓને સ્વ અધ્યયન માટે મોબાઈલ ઉપકરણ ઉપયોગી જણાયો હતો.
૪. લગભગ બધાજ તાલીમાર્થીઓ M-Learning થી અભ્યાસ કરતાં સમયે નેટવર્ક સંબંધિત સમસ્યાઓ અનુભવતા હતા.

પ. મોબાઈલથી અધ્યયન કરવા માટે આવશ્યક ઈન્ટરનેટ પ્લાન ઓછો તેમજ ખર્ચાળ જણાયો હતો.

દ.મોબાઈલ દ્વારા મળતી સેવાઓમાં તાલીમાર્થીઓ Google meet, Whatsapp, Email, Video conference, Blog જેવી સુવિધાઓનો શૈક્ષણિક ઉપયોગ સૌથી વધુ કરતાં હતા.

સંદર્ભ સૂચિ

૧. ઉચાટ, ડી. એ. (2008). શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનોમાં સંશોધનનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર, પ્રથમ આવૃત્તિ- 2009
૨. માલી, એ. આર. (2020). ICTની વિવેચનાત્મક સમજ, અમદાવાદ: અમોલ પ્રકાશન
૩. શાહ, ડી. બી. (2004). શૈક્ષણિક સંશોધન, અમદાવાદ : પ્રમુખ પ્રકાશન
૪. શાહ, ડી. બી. (2011). શૈક્ષણિક પ્રૌદ્યોગિકી, અમદાવાદ : પ્રમુખ પ્રકાશન